

מחודדין בפיר עיונים בהגדה של פסח

הא לחמא עניא. אם נשים פסיק בין הא ללחמא, הפשט יצא הא, זה שלפנינו, הלחם בעצמו עונה ומספר את כל הסיפור. כדי להפוך ללחם, יש, לחרוש, לזרוע, להשקות, לזבל ושוב להשקות. להסיר קוצים, לקצור ולהסיר קליפה. למחון, לנפות, ללוש, לגלגל ולרדד ולאפות. גם אנחנו, כדי לזכות לגאולה, היינו צריכים לעבור שלבים רבים של גנוף למצרים ורפוא לישראל. רק אז זכינו לגאולה של מצרים.

הלילה הזה כולנו מסובין. לכאורה קשה, הרי נפסק להלכה שאשה אינה מסיבה, תלמיד אצל רבו אינו צריך להסב. אם כן מה המכוון בזה שכולנו מסובין. אלא, המכוון, שכולם מסבים סביב עושה הסדר לשמוע ממנו את סיפור ההגדה. וזה העניין של מעשה של כל התנאים הקדושים שהיו מסובים ומספרים. כאשר מסבים יחד, בעיגול – במחול, אפשר לספר ביציאת מצרים כל אותו הלילה ולקבל בהירות של עלות השחר.

שהיו מסובין בבני ברק. כמה נקודות חשובות. בני ברק, התנאים האלו היו כברקים היוצאים מזיו החיות. מספרים, מלשון נופך ספיר ויהלום, אריינלייכטען. בני ברק עירו של רבי עקיבא ולכן הסב בפני רבותיו. עוד עניין ששמעתי מ"יהודי טוב", כמות ההארה וההשפעה שהיו לענקי עולם על הסובב היה כמעט כמו שהיה במעמד הר סיני, בערה באש כד לב השמים. לכן, פרצו לחדר בהתפעמות שהשיגו את העניין של קריאת שמע של שחרית.

ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות. בעל המימרא, רבי אלעזר בן עזרי'ה, שהוא "נולד עם כפית כסף בפה". הוא היה מלבד חכם עצום, גם עשיר מופלג. לא היה קיים אצלו מושג של חושך ולילה. לעומת זאת, שמעון בן זומא, אשר היה אחד מארבעה שנכנסו לפרדס והציץ ונפגע. לא האריך ימים ולא נסמך. זה ההבדל בגישה. אצל רבי אלעזר בן עזרי'ה תמיד היה אור, נחמד ומצב של יום. ממילא לא זכה להבין כיצד מתוך דחק, צר ולחץ ניתן לומר את יציאת מצרים. לעומת זאת, בן זומא שראה את העולם מתוך הסתכלות של עשיר הור לךא עתיר ממון אלא השמח בחלקו. גיבור הוא לא זה שיכול להכניס מכות לכולם אלא זה הגובר וכובש את יצרו. הוא זה שהבין היטיב איך שבמצב של אפרורית וחושך ניתן לומר יציאת מצרים.

רשע, מה הוא, אומר. פסוקו של הרשע הוא "והיה כי יאמרו אליכם בניכם לאמר מה זאת". רשע אינו שואל. הוא אומר. הוא זורק משפטים. ללא עומק וללא מחשבה כלל ועיקר. הוי אומר, הוא נמדד לפי דיבוריו.

והיא שעמדה. כתוב באותיות דרבי עקיבא "מפני מה ידו של אל"ף זקוף מצדו ויש לו שתי רגלים כבני אדם. מפני שכתוב בו אמת ואמת יש לו רגלים ושקר אין לו רגלים לפיכך כל אותיות של אמת יש להם רגלים ושל שקר אין להם רגלים שכל אותיות של שקר עומדות על חודן. ומפני מה ידו של אלף זקוף מצדו מפני שהוא מעיד בו ומניף בו לפני הקב"ה שהוא אמת לעולם שנאמר ו"אמת ה' לעולם". היא, זאת ההבטחה לאבות. הבטחתו של הקב"ה אמת. חותמו אמת. לכן היא עומדת, כפשוטה.

צא ולמד. בעל ההגדה מרמז לנו בעדינות, הוי גולה למקום תורה. היינו, על האדם חל חיוב לצאת מהקיבוע שלו כדי ללמוד. היכן המקום המועדף, מקום תורה. ממש כדברי רבי נהוראי, הוי גולה למקום תורה ואל תאמר שהיא תבוא אחר־ך. מקובל הוא שבעצם המימרא הוא של רבי אלעזר בן ערך, אשר הלך אחר אשתו לאמעוט (הגירסא בילקוט), עד ששכח תלמודו. נעשה לו חושך גמור. הקב"ה עזרו וחזר לבית המדרש וחזר לאורה של תורה. זה המסקנא, תכלית יציאת מצרים היתה לעבוד את ה' בהר ההוא, הר סיני. זה תכליתה של הערב. להביא את המסובים לצאת מקיבועים וקונספציות מוטעות, ללכת למקום תורה כדי לצמוח ולהאיר.

ויהי שם לגוי גדול, מלמד שהיו מצויינים שם. כאשר הגויים מתחילים לציין את ההשגים של היהודים, במדעים ובשאר מיני ענייני חולין, זה סימן על שעבוד וצרות. בדוק ומנוסה.

ויאנחו בני ישראל מן העבודה. אנחנו עומדים ותמהים. מדוע איננו נענים. הנה הסוד. ויאנחו בני ישראל מן העבודה. עשו קרעכץ תוך כדי. הם הבינו שמה שמוטל עליהם לא בסדר. ונאנחו. היום, הכל בסדר. לא מרגישים בשעבוד כלל וכלל. כדי להגיע לידי וישמע א' חייבים קרעכץ אחד אמיתי, מעומק הלב מתוך הרגשת גלות אמיתית.

ואת עמלינו, אלה הבנים. החכם מכל אדם אמר, כל עמל האדם לפיהו. עיקר העמל בבנים, הוא מסירת המסורה והתורה. אדם לעמל יולד אשרי מי שעמלו בתורה. לכן, עמלים להכין סיפור יציאת מצרים כדבעי.

ובזרוע נפויה כמה שנאמר, וחרבו שלופה בידו על ירושלים. מה ראה בעל ההגדה לבחור דווקא בפסוק זה (המלאך שנגלה לדוד המלך לאחר שספר את עם ישראל). אלא, מובא בזוהר הקדוש שבפסוק זה המכוון להקב"ה בעצמו. (כשם שהמלאך הגואל שנאמר אצל יעקב זה הקב"ה בעצמו) מכאן לומדים, למרות שדוד המלך ראה חרב שלופה, לא מנע עצמו מלבקש רחמים. ללמדינו, לא משנה כמה גרוע המצב, אל ימנע עצמו מלבקש ולהתפלל.

אלו האכילנו את המן ולא נתן לנו את השבת. לכאורה, שבת נצטוונו במרה. מרה היתה לפני ירידת המן. מדוע אומר בעל ה"דיינו" (קטע זה אינו מופיע לא בהגדת הרמב"ם ולא בהגדת רבי עמרם גאון, הוא מופיע לראשונה בהגדת פראג) שהאכלת המן היתה לפני נתינת השבת. אלא, הוא מדייק מאד. במרה נאמר, שם שם לו חוק. העניין הושם על בני ישראל ולא ניתן להם. ואילו במן נאמר, ראו כי ה' נתן לכם את השבת. הוי אומר, שבלחם אבירים, במן, ה'יה כוח להביא את בני ישראל לשמירת שבת קודש ולהבנת עומק המתנה. גם כליל הסדר שאנו אוכלים את המצה שהיא מיכלא דאסוותא ומיכלא דמהימנותא, יש בכוח אכילת המצה כדי לזכך אותנו ולהעלותינו להרגשת קדושת הזמנים.

לא את אבותינו בלבד גאל הקב"ה. חז"ל חייבנו להגיע לפני כוס שני להרגשת יציאת מצרים פרטית, עכשוית. זה יתכן על ידי שמאמינים שמעשה אבות סימן לבנים. על ידי ליבון הסיפור מגיעים לפעול על הלב והמוח תחושת יציאה מעבדות לחירות ומשעבוד לגאולה. עד כדי כך שיכולים לברך אשר גאלנו וגאל את אבותינו.

תאיר כאור יום ישבת לילה. הנה, כאשר מגיעים לנרצה. מקווים ומצפים שהקב"ה רצה וקיבל את מעשינו. מבקשים ומתחננים, הנה, הארנו והערנו את הלילה. אנא, שוכן מרומים, שוכנים אנחנו בביצה עמוקה. כשכורים חושבים שזה שמיכה חמה. לא ולא. כעת הגענו להכרה שכל מחזה התעתועים היא גועל נפש ונשמה. מרגישים איך אמרנו שחושך זה אור. וחלילה ההיפך. אבל כעת, כאשר נכנס יין, יצא סוד. הסוד של חלאת הגלות. השקר של אורות ניאון ושקר. אורות של תוהו. לכן, נתמקד בבקשה, שזה יבקע מעומק לב מהור, רצונינו שוב לראות מלכינו, אנא, שוכן מעונה, אור חדש על ציון תאיר ונזכה כולנו יחד לראות וליהנות מזיר מתיקת האור לעינינו.